

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Esityskokonaisuudessa on kannatettavia kohtia, mutta palveluprosesseja tulee keventää, jotta mahdollistetaan viranomaisen resurssien suuntaaminen tulokselliseksi arvioituun toimintaan. Tällä hetkellä liian tiukasti säädellyt palveluprosessit estävät kuntia (työllisyysalueita) järjestämästä toimintaa siten, että työllisyysalueudistukselle asetetut tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

Hallituksen esityksessä tarkoin vakioituja prosesseja tulisi keventää, mutta samalla tulisi myös huomioida, ettei luotaisi uusia resursseja tiukkaan sitovia toimenpiteitä.

Hallituksen esityksessä on huomioitu oleelliset tekijät alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisesta. Toisaalta pääsääntöisen työnhakuvelvollisuuden tulisi olla tarkoituksenmukaista ja huomioida alueen työmarkkinatilanne.

Työtarjousten velvoittavuus jo työttömyyden alusta selkeyttää palveluprosessia. Kahden lain tulkitseminen (järjestämislaki + työttömyysturvalaki) tulisi olla työn tarjoamisen suhteen mahdollisimman selkeä sekä työvoimaviranomaisen että työnhakijan näkökulmasta.

Työnhakuprofiilien luomisessa tulisi säilyttää vapaaehtoisuus ja tarkoituksenmukaisuus.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Työllisyyspalvelut tulisi voida järjestää asiakatarpeista lähtien. Tällä hetkellä palveluprosessi on tiiviisti sidottu aikamääreisiin ja erinäisiin työnhakukeskusteluihin asiakatarpeesta riippumatta. Työvoimaviranomaisen harkintavaltaa asiakatarpeeseen perustuen tulee lisätä, jotta resursseja voidaan ohjata tehokkaammin ja sitä kautta tehostaa palveluprosessia. Tällä tavalla vältettäisiin ylipalvelua ja resurssia kohdennettaisiin niihin asiakkaisiin, jotka tosiasiallisesti tarvitsevat enemmän palvelua ja ohjausta työllistymisen edistämiseksi.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään pidetään kannatettavana. Jo valtakunnallisen toteuman mukaan alkuhaastattelu on pidetty keskimäärin kahdeksan arkipäivän kuluessa. Tavoitteena on kuitenkin järjestää alkuhaastattelu mahdollisimman pian työnhakijaksi ilmoittautumisen jälkeen, mutta tämä määräajan pidentäminen toisi joustoa alkuhaastattelun järjestämiseen esim. ruuhkatilanteesta johtuen.

Tarkoituksenmukaista olisi poistaa palveluprosessista alkuhaastattelu niiden työnhakijoiden osalta, joilla on esimerkiksi lyhyt (1-2 vk) lomautus tai joiden työnhaku on päättymässä työllistymiseen tarkastelujakson aikana. Lisäksi alkuhaastattelua ei järjestettäisi niille työnhakijoille, jotka ovat siirtymässä työvoiman ulkopuolelle tarkastelujakson aikana. Tällä hetkellä voimassa olevan lain ja uuden esityksen mukaan alkuhaastattelu tulee järjestää työnhakijan tilanteesta riippumatta, mikä ei ole tarkoituksenmukaista resurssien käyttöä ja asiakaspalvelua.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen on tarkoituksenmukaista. Täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisen määrä ja ajankohdat tulisi voida työvoimaviranomaisella määrittellä asiakastarvetta vastaavaksi.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päätyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Esitys muistutuksen siirtymisestä ennakoivaksi ilmoitukseksi on kannatettava.

Työnhaun voimassaolon päätyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä on pääosin kannatettavaa. On kuitenkin huomioitava, että vaikutukset todennäköisesti kohdistuvat heikoimmassa työmarkkinatilanteessa oleviin työnhakijoihin. Tulojen katketessa osa työnhakijoista voi hakea vastinetta toimeentulotuen kautta. Työnhaun päätyminen ja niiden uudelleen käynnistämiset tuovat todennäköisesti lisätöitä työvoimaviranomaisen hallinnolliseen työhön.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Työllistymissuunnitelmien sisältöjen liian tarkka määrittely ei ole palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellista ja tarkoituksenmukaista. Tiukkaan määritellyt sisällöt vähentävät asiakaslähtöisyyttä ja joustavuutta sekä ovat vastakkainasettelussa palveluprosessin keventämiseen liittyvän esityksen kanssa.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittely ei ole Pudasjärven työllisyyspalvelujen mielestä palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellista ja tarkoituksenmukaista. Palveluprosessissa tulee olla joustoa, jotta palvelu olisi asiakaslähtöistä ja asiakkaan palvelutarpeen huomioivaa.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Osa-aikatyössä olevalle sekä työaikaa lyhentämällä lomautetuille tulisi edelleen asettaa työnhakuvelvollisuus nykyisen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Poikkeuksena olisi tarvittaessa töihin kutsuttavan ja 0-tuntisopimuksella olevan työnhakuvelvollisuudesta päättäminen asiakkaan tilanteen ja työvoimaviranomaisen harkinnan mukaan. Harkintaan vaikuttaisi mm. asiakkaan todelliset työtunnit ja mikäli tunteja on säännöllisesti vähintään neljä tuntia viikossa, niin työnhakuvelvollisuus asetettaisiin osa-aikatyössä olevan mukaisesti. Mikäli todelliset tunnit olisivat vähäiset, olisi tarkoituksenmukaista asettaa työnhakuvelvollisuus pääsäännön mukaan.

Työnhakuvelvoitetta asetettaessa tulisi voida huomioida alueelliset erot ja työnhaunmahdollisuudet työmarkkinatilanteesta johtuen.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

Hallituksen esityksessä on huomioitu oleelliset tekijät alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisesta.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Osa-aikatyössä olevien ja lomautettujen osalta tulisi säilyttää tällä hetkellä voimassa oleva laki eli työnhakuvelvoite olisi alennettu. Pääsääntöinen työnhakuvelvollisuus osa-aikatyössä olevien ja lomautettujen osalta ei kannusta osa-aikatyön vastaanottamiseen. Lisäksi esitys ei huomioi alueiden työmarkkinatilannetta.

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Esitys ei ole kannatettava, koska alentamisen perusteina ei ole huomioitu mm. osa-aikatyötä.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

Esitys on kannatettava koskien työtarjouksen velvoittavuudesta heti työnhaun alkamisesta. Linjaus on selkeämpi työnhakijan ja työvoimaviranomaisen näkökulmasta.

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

Esitys selkeyttää ja tukee palveluprosessia.

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

Kokonaisuudessaan ehdotetut muutokset selkeyttävät prosessia ja sääntelyä, mutta tulisi kuitenkin huomioida ja edelleen selkeyttää järjestämislain ja työttömyysturvalain tulkintaa työvoimaviranomaisen työn tueksi.

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

Työnhakuprofiilin laatiminen tulisi säilyttää edelleen vapaaehtoisena. Velvoittava työnhakuprofiilin laatiminen ei ole tarkoituksenmukaista eikä kaikissa tapauksissa tue työnhakijan työllistymistä. Työvoimaviranomaisen julkaisema työnhakuprofiili passivoi työnhakijoita ja ei tuota työnantajille laadukasta ja tarvittavaa materiaalia rekrytointeihin liittyen.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

Työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen tulisi olla työnhakijan päätettävissä. Lisäksi pienemillä paikkakunnilla anonymiteetti ei säily varsinkaan erityisalojen tai -osaajien profiileissa.

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

Anonymiteetti ei toteudu pienillä paikkakunnilla työnhakuprofiilia julkaistaessa.

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

Ei lausuttavaa.

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Esitys laajentaa nuorten mahdollisuutta täyttää hakuvelvoitetta on kannatettava. Esitys huomioi paremmin nuorten erilaiset tilanteet ja vaihtoehdot koulutuspolut.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

Työttömyysturvalain ja järjestämislain yhteensovittamista tulisi selkeyttää liittyen työnhakijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Tällä hetkellä on päällekkäistä lainsäädäntöä.

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

Ei lausuttavaa.

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

Työllisyysvaikutukset jäävät esityksessä epävarmoiksi ja todennäköisesti vähäisiksi.

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

Työvoimaviranomaisen harkintavaltaa lisäävät esitykset ovat kannatettavia. Näiden kautta työvoimaviranomaisen resurssit kohdentuvat tehokkaammin asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti ja lisäävät joustoa palveluprosessissa.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

Esityksen mukaan palveluprosessiin ehdotettujen muutosten arvioidaan vähentävän henkilöresursseja. Työvoimaviranomaisen henkilötyövuosiin kohdistuvaa säästöä on haastavaa arvioida, koska tähänkään mennessä lakisääteiseen palveluprosessiin ei ole päästy. Säästöä ei siis käytännössä synny palveluprosessin keventämisen kautta, vaan siinä tapauksessa nyt olemassa oleva ”työvelka” saadaan pienemmäksi eli tekemättä jäänyt lakisääteinen työ. Kuitenkin asiakkaan lähitapaamiseen ja henkilökohtaiseen palveluun tulisi turvata siihen tarvittavat resurssit.

Muuta lausuttavaa?

Palveluprosessin keventämisen ohella tulisi määritellä myös aktivointisuunnitelmien tarkoituksenmukaisuus. Tällä hetkellä aktivointisuunnitelmat tulee tehdä maksupäiväkertymien perusteella, vaikka asiakkaalla ei olisikaan sosiaalipalvelujen tarvetta. Aktivointisuunnitelmien laadinta tulisi perustua työvoimaviranomaisen harkintaan ja asiakastarpeeseen.

Pätsi Henri
Pudasjärven kaupunki - Kaupunginhallitus